

Євгенія Савченко

*кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
Одеса, Україна*

Ганна Луцкевич

*здобувач вищої освіти 2 року навчання другого (магістерського) рівня заочної форми навчання факультету іноземних мов спеціальності 035 Філологія (Переклад з англійської українською)
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна*

УРАХУВАННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ЗАСОБІВ ВИОКРЕМЛЕННЯ ТЕМА-РЕМАТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ

***Ключові слова:** тема-рема-тична структура висловлювання, актуальне членування речення, трансформації.*

Актуальність даної роботи обумовлена інтересом лінгвістів та перекладознавців до проблеми тема-рема-тичної структури речення, засобам його вираження та практичною значущістю досліджень в даній галузі. Переклад будь-якого тексту можна назвати адекватним лише у разі правильної інтерпретації не тільки значення слів, їх граматичних форм та синтаксичних відносин, але також і смислового центру речення (реми), що в свою чергу передбачає враховувати тема-рема-тичну структуру висловлювання при перекладі [4, с. 22].

Основою для вивчення цієї проблеми слугували роботи науковців, в яких знайшли глибоке осмислення проблеми тема-рема-тичної структури речення, а саме І. І. Ковтунова [1], В. Матезіус [2], У. Чейф [3], Л. А. Черняховська [4] та ін.

Новизна роботи полягає у вперше виконаному аналізі лексичних та граматичних засобів виокремлення тема-рема-тичного членування простих та складних розповідних речень під час перекладу дитячого твору Люїса Керолла «Аліса в Країні Див».

Досягнення поставленої мети і розв'язання конкретних завдань даного дослідження ґрунтується, перш за все, на *методі суцільної вибірки*, який був використаний для створення корпусу матеріалу дослідження. У якості основного методу, що застосовувався під час проведення дослідження, слугував *перекладознавчо-зіставний метод* аналізу оригіналу та перекладу тексту художнього твору. *Трансформаційний аналіз* окреслює перекладацькі трансформації, релевантні для адекватного перекладу з англійської мови українською.

Матеріалом дослідження слугував дитячий твір Люїса Керолла «Аліса в Країні Див» англійською та його переклад українською мовою Г. Бушиної. Експериментальна вибірка налічує 1000 простих та складних речень.

Так, на лексико-граматичному рівні заперечення виступає як ремоідентифікатор, а саме *негативна частка not*. Маркуючи дієслово, вона стоїть під наголосом, так само, як і допоміжні дієслова, котрі пишуться разом з її редукованою формою. У такому разі ремою може виступати не тільки простий, але і складений присудок. Під час перекладу негативного дієслова з англійської мови українською, все дієслово стає інтонаційним центром в рематичній групі і, таким чином, ремою речення виступає присудок.

В силу свого заперечного значення такі слова як *nobody, nothing, none, no* завжди знаходяться під наголосом, будучи при цьому ремою речення. При цьому присудок вже не стільки акцентований і стає перехідним елементом речення. Оскільки в англійській мові фіксований порядок слів, тема і рема не мають певного місця в реченні. В українській же мові тема зазвичай знаходиться на початку речення, а рема – в кінці. Таким чином, з огляду на тема-рематичне членування речення, при перекладі простих речень можуть використовуватися *перестановка членів речення*, а при перекладі складних, - ще перестановка *головного і підрядного речень*, а також *окремих простих речень*.

У конструкції *there is / there are* підмет не знаходиться у звичайній для себе позиції на початку речення та стоїть під наголосом. Переклад такої конструкції українською мовою здійснюється лише завдяки порядку слів, при якому підмет розташовується у кінці речення. І таким чином становиться ремою.

Завдяки конструкції *It is ... that*, як рема маркуються підмет, додаток та обставина. Переклад з англійської мови українською здійснюється завдяки підсилюючих слів та порядку слів.

Під час дослідження були виявлені такі подвійні сполучники, як *either ... or* та *neither ... nor, as ... as*. Частини сполучників *either ... or* та *neither ... nor* рематизують, об'єднавшись в єдине ціле, будь які члени речення, розділюючи таким чином речення на тему та рему. Подвійний сполучник *as...as* діє таким самим чином, але рематизує означення та обставину порівняння. З англійської мови українською застосовується переважно *семантичний спосіб перекладу*, хоча інколи вони можуть *зовсім не перекладатися*.

Завдяки прислівникам маркується найбільш інформативна частина речення, тобто рема. Універсальним способом перекладу з англійської мови українською є пошук *лексичного еквівалента* або *лексичної заміни*.

Виокремлювально-обмежувальні частки є найчастіше ремоідентифікаторами, оскільки у висловлюванні вони завжди супроводжують якусь нову, додаткову інформацію. Як показали результати дослідження, частки можуть виокремлювати як реми різні члени речення. Вони перекладаються українською мовою шляхом знаходження *лексичного еквіваленту* або *лексичної заміни*.

Зворотні займенники в обох мовах маркують підмет та присудок в якості реми. В англійській мові вони вживаються і в якості семантично значимого слова, і в якості десемантизованого елемента. Ознакою втрати ними свого самостійного значення є переміщення з них наголосу на те слово, комунікативне значення якого вони посилюють. Слід зазначити, що українською мовою перекладається зворотній займенник тільки у разі, коли воно семантично значиме. Якщо ж ні, – залишається тільки дієслово.

У розпорядженні англійської мови, на морфологічному рівні, є засіб, відсутній в українській – артиклі. Саме в маркуванні реми полягає найважливіша функція англійського неозначеного артикля (або нульового артикля в тих випадках, коли граматики не допускає застосування невизначеного, тобто перед абстрактними або речовими іменниками або перед іменниками у множині). Зрозуміло, вказівка на рему за допомогою артикля не може бути застосовна у разі, якщо рема виражена власною назвою або взагалі не іменником. Основним же завданням означеного артикля є його пряма вказівка на наступну за ним тему.

Оскільки в українській мові немає артиклів, переклад речень здійснюється *лексичним шляхом*, тобто за допомогою *підбору слів, що відповідають семантиці висловлювання*. При перекладі іменника з неозначеним артиклем українською, він, як правило, стає ремой речення. Артикль при перекладі українською ніяк експліцитно не виражений.

Додамо, що неозначені англійські займенники *every, each, some, any* корелюють з функцією неозначеного артикля, вони у свою чергу є лексичними маркерами реми та входять до інформаційного центру висловлювання.

Особові та вказівні займенники знаходять таке ж саме вираження в обох мовах та служать для позначення теми висловлювання.

Вказівні займенники є формальними показниками основи та маркують в якості теми той член речення, до якого безпосередньо відносяться. Хоча, слід зазначити, що інформативність вказівних займенників *this, that, these, those* повністю залежить від їх місця розташування у висловлюванні. Якщо воно знаходиться в кінці речення або поруч, а також на нього падає логічний наголос, то воно стає лексичним маркером реми висловлювання. Переклад українською мовою в даному випадку здійснюється *семантичними еквівалентами*, які розташовуються перед присудком, разом з означуваним словом.

Література (References)

1. Kovtunova, I.I. (2002). *Sovremennyiy russkiy yazyk. Poryadok slov i aktualnoe chlenenie predlozheniya* [Modern Russian language. Word order and current sentence division]. Moskva: URSS [in Russian].
2. Matezius, V. O. (1967). *O tak nazyivaemom aktualnom chlenenii predlozheniya* [About the so-called actual division of the sentence]. Prazhskiy lingvisticheskiy kruzhok – Prague Linguistic Circle, 239-245 [in Russian].

3. Cheyff , U. (1982). *Dannoe, kontrativnost, operdelennost, podlezhachee, topiki i tochka zreniya* [Given, counteraction, determination, subject, topics and point of view]. *Novoe v zarubezhnoy lingvistike – New in foreign linguistics*, 11, 74 [in Russian].
4. Chernyahovskaya, L. A. (1967). *Perevod i smyslovaya struktura* [Translation and semantic structure]. Moskva: Mezhdunarodnyie otnosheniya [in Russian].

Діана Сальнікова

здобувач вищої освіти 2 року навчання другого (магістерського) рівня денної форми навчання факультету іноземних мов спеціальності 035 Філологія (Переклад з англійської, китайської українською) Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Одеса, Україна

Ілона Дерік

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ПЕРЕКЛАДІ (на матеріалі медичної термінології)

Ключові слова: науково-технічний переклад, фахова термінологія, фаховий текст, термінологічне перекладознавство

Актуальність дослідження. Характерною рисою сучасного фахового перекладу є його багатоаспектний і міжгалузевий характер. Наразі у перекладознавстві бурхливо розвивається галузь перекладного термінознавства. Важливою ознакою фахового перекладу є орієнтованість на переклад фахових текстів із різних галузей знання і сфер діяльності. Специфіка перекладного термінознавства виявляється у дослідженні міжмовних відповідників різногалузевих термінів, засобів досягнення еквівалентності терміносистем вихідних текстів і текстів перекладу, а також у визначенні закономірностей науково-технічного перекладу. Актуальність дослідження обумовлена зростаючою потребою суспільства у кваліфікованих фахових перекладачах і необхідністю оптимізації якості фахового перекладу у цілому та медичних інструкцій зокрема. Метою роботи є дослідження лексичних і структурних особливостей фахової термінології в аспекті її перекладу на матеріалі англійських інструкцій до медичних препаратів та їх українських перекладів. Завданнями дослідження є вияв структурних моделей медичних термінів у англійських фахових текстах медичних інструкцій, визначення засобів відтворення у перекладі лексичних і структурних особливостей медичних термінів у текстах англійських інструкцій медичних препаратів *AUGMENTIN, KLARISTIN, CLARISTINE, LORATADINE, MAGNAGEL, ALUMINUM HYDROXIDE, NOZAKAR, NOSACARE* [1], відібрані з офіційних сайтів виробників Великої Британії,